

УДК 351.77.072.6:340.6](477)

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6\(6\)-437-445](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6(6)-437-445)

Клименко Олександр Сергійович доктор філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики, Одеський державний університет внутрішніх справ, судово-медичний експерт, Успенська, буд. 1, Одеса, 65000, тел.: (048) 795-50-09, <https://orcid.org/0000-0002-0694-2328>

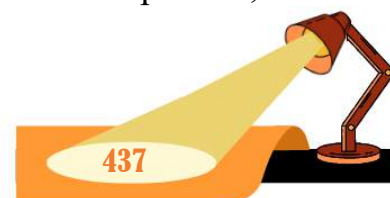
ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

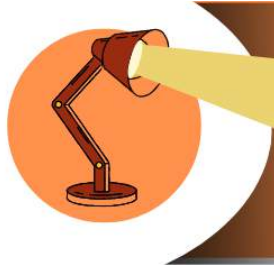
Анотація. У статті проаналізовано передумови для розробки ефективного механізму публічного управління системою судово-медичних експертиз в Україні у післявоєнний період. Визначено низку проблем, що негативно впливають на функціонування цієї системи, до них належать: подвійне підпорядкування, бюрократизація процесів, наявність колізій у чинному законодавстві, порушення принципу незалежності судово-медичних експертів, які створюють відповідні висновки щодо судово-медичних експертиз, відсутність стандартизації необхідних процесів в сфері судово-медичної експертизи, а також низька ефективність роботи Головного бюро судово-медичної експертизи.

У дослідженні запропоновано впровадження комплексного механізму публічного управління системою судово-медичних експертиз, що включає впровадження основних напрямів: оновлення організаційних функцій, регулювання оплати праці, підвищення кваліфікації працівників, реформування системи управління судово-медичною експертизою, створення державних регіональних філій з метою покращення доступності та якості експертиз, врегулювання нормативно-правового забезпечення у сфері судово-медичних експертиз відповідно до нових стандартів і потреб, оптимізацію фінансування та удосконалення інформаційно-аналітичного та методичного забезпечення, впровадження нових стандартів і практик в умовах післявоєнного відновлення.

Основна мета впровадження нового механізму публічного управління системою судово-медичних експертиз – створення єдиної та незалежної системи судово-медичної експертизи, здатної забезпечити об'єктивні та надійні експертні висновки.

У статті також обґрунтовано необхідність дотримання принципів: ефективності, в основі якого визначено такі складові як компетентний персонал,

сучасне обладнання, незалежність та об'єктивність, дотримання системи якості, вчасність і оперативність, співпраця з іншими державними органами; справедливості, що передбачає забезпечення об'єктивності, непохильності та незалежності судово-медичних експертів у проведенні експертиз; легітимності, що вимагає строгого дотримання законних процедур, норм та стандартів; підзвітності, що передбачає встановлення чітких механізмів контролю і звітності за виконанням державних функцій і витрат системи судово-медичних експертиз; а також застосування інноваційних підходів, які включають впровадження сучасних технологій і методів для підвищення якості та ефективності експертиз.

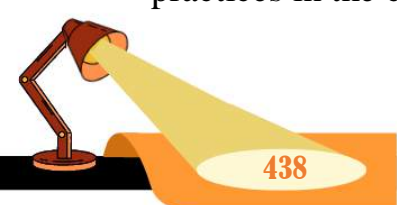
Ключові слова: судово-медична експертиза, судово-медичний експерт, кадрове забезпечення, підвищення кваліфікації фахівців, регіональні філії, післявоєнне відновлення, оптимізація фінансування, підвищення якості судово-медичної діяльності, незалежність експерта.

Klymenko Olexandr Serhiyovych Doctor of Philosophy in the field of 281 "Public Administration and Management", Lecturer at the Department of Criminal Procedure and Forensic Science, Odesa State University of Internal Affairs, Forensic Medical Expert, St. Uspenska, Build. 1, Odesa, 65000, tel.: (048) 795-50-09, <https://orcid.org/0000-0002-0694-2328>

FORMATION OF THE PUBLIC MANAGEMENT MECHANISM FOR THE FORENSIC MEDICAL EXAMINATION SYSTEM IN THE POST-WAR PERIOD

Abstract. The article analyzes the prerequisites for developing an effective public management mechanism for the forensic medical examination system in Ukraine during the post-war period. A range of issues negatively impacting the functioning of this system is identified, including: dual subordination leading to bureaucratization of processes, conflicts in current legislation, violations of the principle of independence of forensic experts who produce forensic medical reports, lack of standardization in necessary processes within forensic medical examinations, and low effectiveness of the Main Bureau of Forensic Medical Examination.

The study proposes the implementation of a comprehensive public management mechanism for the forensic medical examination system, encompassing key directions such as: updating organizational functions, regulating compensation, improving staff qualifications, reforming the management system of forensic medical examinations, establishing state regional branches to enhance accessibility and quality of examinations, regulating normative and legal support according to new standards and needs, optimizing funding, and improving information-analytical and methodological support, alongside the introduction of new standards and practices in the context of post-war recovery.

The primary goal of implementing the new public management mechanism is to create a unified and independent forensic medical examination system capable of providing objective and reliable expert conclusions.

The article also justifies the need to adhere to principles of: effectiveness, which involves competent personnel, modern equipment, independence and objectivity, adherence to quality systems, timeliness and responsiveness, and collaboration with other government bodies; fairness, ensuring objectivity, impartiality, and independence of forensic experts in conducting examinations; legitimacy, requiring strict adherence to legal procedures, norms, and standards; accountability, establishing clear mechanisms for control and reporting on the performance of state functions and expenditures within the forensic medical examination system; and the application of innovative approaches, which include implementing modern technologies and methods to enhance the quality and efficiency of examinations.

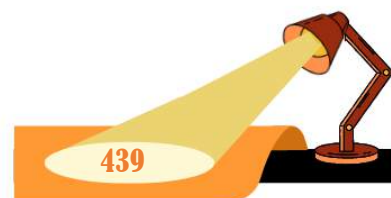
Keywords: forensic medical examination, forensic medical expert, staffing or personnel provision, professional development or skills enhancement, regional branches, post-war recovery, optimization of funding, improvement of the quality of forensic medical activities, expert independence.

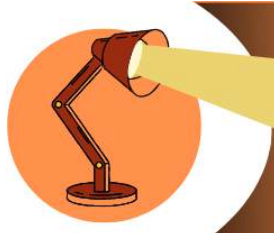
Постановка проблеми. Головною метою реформ в Україні є створення демократичної правової держави, яка забезпечить сталий розвиток. Для успішного функціонування незалежної держави важливо враховувати необхідність реалізації національних інтересів у всіх сферах суспільного життя.

Особливістю публічного управління в сфері охорони здоров'я в Україні є його пріоритетність серед державних завдань. Проте, слід зазначити, що система судово-медичних експертиз перебуває в кризовому стані через відсутність ефективних методів публічного управління.

Внаслідок війни, навантаження на судово-медичних експертів суттєво зросло, особливо в прифронтових зонах та областях, де проводять експертизи загиблих військовослужбовців і цивільних осіб. Це створює нові виклики для експертів, які мають ідентифікувати жертв, належним чином документувати випадки воєнних злочинів для подальшого розслідування в національних і міжнародних судах та трибуналах. Відсутність єдиної централізованої системи ускладнює цей процес [5].

Розвиток публічного управління в сфері охорони здоров'я в Україні, зокрема системи судово-медичних експертиз, уповільнюється через використання застарілих нормативно-правових актів, організаційно-управлінських і науково-методичних засад, а також неефективне використання ресурсів для досягнення стратегічних цілей.

Успіхи і досягнення у науці

Загалом, метою розбудови нової системи охорони здоров'я в Україні є зміцнення її позицій на міжнародній арені та набуття статусу повноправного члена міжнародних організацій. Це можливо досягти шляхом впровадження сучасної моделі публічного адміністрування, яка стане основою для успішної реалізації реформ, зокрема в системі судово-медичних експертиз у післявоєнний період.

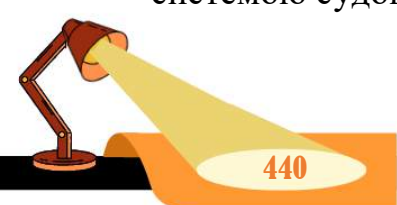
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо розвитку та реформування публічного управління у сфері охорони здоров'я, зокрема системи судово-медичної експертизи знаходить активний інтерес у сучасних дослідників. До цих дослідників відносяться такі науковці, як М. Білинська, О. Баєва, З. Гбур, З. Гладун, Д. Карамішев, Н. Колісніченко, Г. Кривда, В. Лазоришинець, В. Луговий, В. Лобас, З. Надюк, Н. Нижник, А. Пільтяй, М. С. Саханенко, С. Сорока, К. Ровинська, Ткач, І. Фуртак, О. Черниш, В. Шафранський, Н. Ярош та інші.

Мета статті – запропонувати механізм публічного управління системою судово-медичних експертиз та визначити напрямки реалізації, які сприятимуть створенню єдиної та незалежної системи судово-медичної експертизи у післявоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Передумови для розробки механізму публічного управління системою судово-медичних експертиз включають наступні проблеми: подвійне підпорядкування, яке призводить до бюрократизації процесів; невідповідність існуючої системи чинному законодавству; порушення незалежності системи судово-медичної експертизи; відсутність стандартизації в закупівлях і використанні приладів та обладнання; низька ефективність роботи Головного бюро судово-медичної експертизи; відсутність інноваційних підходів і неефективність організаційно-правового забезпечення; невідповідність фінансування сучасним програмно-цільовим методам; застаріла система кадрового забезпечення без необхідних механізмів для підвищення якості роботи і поповнення кадрового потенціалу [4]; недостатня адаптивність структури функціонування судово-медичної експертизи до сучасних вимог; неефективність інформаційно-аналітичного забезпечення, що ускладнює комплексний моніторинг і оцінку ресурсів для ефективного планування та управління системою; відсутність дієвого інструменту для науково-методичного забезпечення, який би відповідав сучасним вимогам [2].

На нашу думку, впровадження нового механізму призведе до створення єдиної та незалежної системи судово-медичної експертизи шляхом впровадження ефективних організаційних інструментів та дотримання провідних принципів.

У межах дослідження запропоновано Механізм публічного управління системою судово-медичних експертиз (див. Рис. 1.1), зокрема було визначено

ключові напрямки реалізації, які сприятимуть створенню єдиної та незалежної системи судово-медичної експертизи у післявоєнний період. Ці напрямки включають:

- оновлення статуту та вдосконалення організаційних функцій державної установи Головне бюро судово-медичної експертизи при Міністерстві охорони здоров'я України з метою забезпечення ефективного виконання її завдань у нових умовах відбудови;

- регулювання оплати праці судово-медичних експертів, враховуючи їхню кваліфікацію, обсяги роботи та складність завдань у контексті відновлення післявоєнної економіки;

- підготовка та підвищення кваліфікації фахівців у сфері судово-медичної експертизи та публічного управління охороною здоров'я для задоволення нових вимог післявоєнного періоду;

- реформування системи управління спеціалізованими державними установами, що проводять судово-медичні експертизи, для підвищення їх ефективності в умовах післявоєнного відновлення;

- створення регіональних філій на рівні областей шляхом реорганізації існуючих обласних бюро судово-медичної експертизи з метою покращення доступності та якості експертиз та експертних послуг на вимогу часу;

- врегулювання нормативно-правового забезпечення у сфері судово-медичних експертиз відповідно до нових стандартів і потреб післявоєнного відновлення;

- оптимізація фінансування судово-медичних установ з ефективним цільовим розподілом коштів, враховуючи потреби інфраструктури;

- підвищення якості роботи персоналу та кадрового потенціалу судово-медичних експертів шляхом впровадження нових стандартів і практик в умовах відновлення країни;

- удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення для комплексного моніторингу судово-медичних експертиз і планування ресурсів, що відповідає новим умовам управління післявоєнного відновлення.

Отже, на нашу думку, у післявоєнний період існує нагальна потреба у модернізації системи судово-медичної експертизи в Україні. Це передбачає створення цілісної та незалежної державної експертної служби, яка зможе здійснювати судово-медичну діяльність за прозорими та ефективними механізмами організації роботи. Таке вдосконалення повинно забезпечити суспільство надійними та неупередженими експертизами, що стосуються забезпеченням обґрунтованих висновків відносно причин смерті, тяжкості тілесних ушкоджень та інших важливих аспектів [3].

Наразі, Міністерство охорони здоров'я України ініціювало реорганізацію судово-медичної служби України з метою створення централізованої мережі судово-медичних установ, які підлягатимуть управлінню міністерства [1].

Успіхи і досягнення у науці

Механізм публічного управління системою судово-медичних експертиз

Рис. 1.1 Механізм публічного управління системою судово-медичних експертиз

Головна ланка цієї системи стане Головне бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я України, яке координуватиме

діяльність регіональних філій, створених на базі існуючих комунальних закладів у різних областях. У межах відновлення планується завершення процес зміни юридичного статусу регіональних підрозділів, зокрема їх перехід з комунальної у державну власність, що включає передачу всіх майнових комплексів обласних бюро у державну власність. Працівники обласних бюро судово-медичної експертизи, зокрема судово-медичні експерти, будуть переведені на відповідні посади в новостворених відокремлених підрозділах (філіях) Державної спеціалізованої установи Головне бюро судово-медичної експертизи при міністерстві [1].

Повертаючись до запропонованого Механізму публічного управління системою судово-медичних експертиз, розглянемо детальніше особливості дотримання провідних принципів у контексті відновлення післявоєнного періоду:

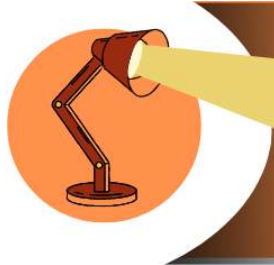
- *принцип ефективності*, слід розуміти як функціонування судово-медичних установ, які здатні забезпечити об'єктивні та надійні експертні висновки на високому професійному рівні, оптимізуючи витрати людських, фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів. Основні аспекти ефективності включають: компетентний персонал, сучасне обладнання, незалежність та об'єктивність, дотримання системи якості, вчасність і оперативність, співпраця з іншими правоохоронними органами, судами та іншими медичними установами.

У загальному контексті, ефективність закладів судово-медичної експертизи є вирішальною для забезпечення справедливості, успішного розслідування кримінальних справ і підвищення безпеки суспільства в умовах відновлення післявоєнного періоду.

- дотримання *принципу справедливості* у післявоєнний період передбачає забезпечення об'єктивності, непохильності та незалежності судово-медичних експертів у проведенні експертиз. Основні аспекти цього принципу включають: об'єктивність у роботі, непохильність, незалежність, відповідність професійним вимогам, достовірність і точність висновків. Ці принципи гарантують, що судово-медична експертиза виконується із забезпеченням високого рівня довіри, справедливості та професіоналізму, і допомагає забезпечити справедливе правосуддя в судових справах, пов'язаних з медичними аспектами.

- дотримання *легітимності* у державі при проведенні судово-медичної експертизи у післявоєнний період вимагає строгого дотримання законних процедур, норм та стандартів, що регулюють медичні дослідження в контексті правосуддя і правової системи. Основні аспекти легітимності включають: законність рішень і висновків, достовірність і перевіреність результатів, конфіденційність і захист прав людини. Забезпечення легітимності у проведенні судово-медичної експертизи є критично важливим для підтримки

Успіхи і досягнення у науці

справедливості, захисту прав людини та підвищення довіри до держави та її правової системи в умовах відновлення країни.

- керівництво закладів судово-медичної експертизи у післявоєнний період несе серйозну *відповідальність* перед громадянами та законом за професійну діяльність своїх співробітників і функціонування цих установ. Основні аспекти цієї відповідальності включають: якість та точність експертизи, незалежність експертів, дотримання законодавства, система контролю якості, юридична відповідальність.

- забезпечення високого рівня кваліфікації та *професіоналізму* працівників судово-медичних установ є критично важливим для проведення якісних і об'єктивних експертних досліджень у період відновлення та відбудови. Ось ключові аспекти, які сприятимуть досягненню цієї мети: вибір висококваліфікованих спеціалістів; постійне професійне вдосконалення, міжнародний обмін знаннями, стажування в інших країнах. Загальна мета цих заходів полягає в тому, щоб забезпечити працівників судово-медичних установ необхідними знаннями, навичками та здібностями для здійснення точних і надійних експертних досліджень, що сприяє справедливості, правосуддю і довіри до держави.

- в умовах відновлення України *інноваційний підхід* у судово-медичній експертизі включає впровадження нових ідей, технологій і методів для покращення управління цією сферою. Ось кілька напрямків, які можуть сприяти інноваційному розвитку судово-медичної експертизи: впровадження сучасних медичних технологій, розробка і впровадження баз даних та інформаційних систем, застосування штучного інтелекту, запровадження електронної документації. Ці інноваційні підходи можуть суттєво покращити якість та ефективність судово-медичної експертизи, сприяючи успішному відновленню системи в умовах післявоєнного відновлення.

- *підзвітність* є ключовим принципом управління та публічного адміністрування, що передбачає встановлення чітких механізмів контролю і звітності за виконанням державних функцій і витрат. Особливо важливо забезпечити підзвітність для державних спеціалізованих установ у післявоєнний період відновлення. Ці установи виконують важливі функції та мають спеціалізовані повноваження, тому підзвітність гарантує, що їх діяльність є ефективною і відповідною до законодавства. Це також включає належний облік і контроль використання необхідних ресурсів, що сприяє прозорості та довіри до державних інститутів.

Висновки. У післявоєнний період Україні необхідно здійснити комплексне відновлення і модернізацію різних державних систем, зокрема і системи судово-медичних експертиз. В умовах відновлення та відбудови важливо створити ефективний механізм публічного управління, який буде відповідати новим викликам і вимогам часу. Важливо забезпечити високий

рівень професійної кваліфікації судово-медичних експертів та інших працівників у цій галузі, впроваджувати новітні технології та дотримуватися основних принципів управління для досягнення справедливості та ефективності у судово-медичних дослідженнях. Це сприятиме не лише відновленню системи, а й зміцненню довіри суспільства до державних інститутів.

Література:

1. Гбур З. В. Публічне управління сферою судово-медичних експертиз. // Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування, 2 № 2 (80), 2023 с.78-82.
2. Клименко О. С. Перспективи реформування системи судово-медичної експертизи в Україні // Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування, (1), 2023, с. 22-26.
3. Клименко О.С. Perezavantazhennja sudovo-medychnoji ekspertyzy v Ukraїni // Zabezpechennja stijkosti systemy publіchnoji vlady ta upravlinnja v umovakh voєnnogo stanu ta vidnovlennja Ukraїni : materialy Vseukraїnsjkoї nauk.nauk.- prakt. konf. za mіzhnar. uchastju. 18 travnja 2023 r. Odesa : Odesjka polіtehnika. 2023. s. 490-492.
4. Надюк З.О. Особливості підготовки та перепідготовки судово-медичних експертів в Україні // Наукові перспективи № 7(37) 2023 с. 234-242.
5. Уряд виділив субвенцію на функціонування судово-медичних служб під час перехідного періоду їх реформування. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-vydilyv-subventsiiu-na-funktsionuvannia-sudovo-medychnykh-sluzhb-pid-chas-perekhidnoho-periodu-ikh-reformuvannia>

References:

1. Gbur, Z. V. (2023). Publichne upravlinnja sferuju sudovo-medychnykh ekspertyz [Public administration of forensic medical examination]. *Derzhava ta rehiony. Serija: Publichne upravlinnja i administruvannja*, 2, 78-82. [in Ukrainian].
2. Klymenko, O. S. (2023). Perspektyvy reformuvannja systemy sudovo-medychnoji ekspertyzy v Ukraїni [Prospects for reforming the forensic medical examination system in Ukraine]. *Tavrijskijj naukovyj visnyk. Serija: Publichne upravlinnja ta administruvannja*, 1, 22-26. [in Ukrainian].
3. Klymenko, O.S. (2023). Perezavantazhennja sudovo-medychnoji ekspertyzy v Ukraїni. [Rebooting forensic medical examination in Ukraine]. *Zabezpechennja stijkosti systemy publіchnoji vlady ta upravlinnja v umovakh voєnnogho stanu ta vidnovlennja Ukraїny: materialy Vseukraїnsjkoї nauk.nauk.- prakt. konf. za mizhnar. Uchastju.* (pp. 490-492). Odesa: Odesjka politehnika [in Ukrainian].
4. Nadjuk, Z.O. (2023). Osoblyvosti pidghotovky ta perepidghotovky sudovo-medychnykh ekspertiv v Ukraїni [Features of training and retraining forensic medical experts in Ukraine] *Naukovi perspektyvy*, 7, 234-242. [in Ukrainian].
5. Urdjad vydilyv subvenciju na funkcionuvannja sudovo-medychnykh sluzhb pid chas perekhidnogho periodu jikh reformuvannja [The government allocated a subsidy for the operation of forensic medical services during the transitional period of their reform] (n.d.). [https://www.kmu.gov.ua/Retrieved from https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-vydilyv-subventsiiu-na-funktsionuvannia-sudovo-medychnykh-sluzhb-pid-chas-perekhidnoho-periodu-ikh-reformuvanni](https://www.kmu.gov.ua/Retrieved%20from%20https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-vydilyv-subventsiiu-na-funktsionuvannia-sudovo-medychnykh-sluzhb-pid-chas-perekhidnoho-periodu-ikh-reformuvanni) [in Ukrainian].

